

FO er i gang med arbeidet i rettighetsutvalget

7. mai møtte FO, ved nestleder Tone Faugli, i referansegruppa for rettighetsutvalget. FO hadde med seg innspill til tiltak som kan bedre levekårene for mennesker med utviklingshemning. FO samarbeider tett med Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) i denne saken.

FO forventer at arbeidet i rettighetsutvalget skal sikre utviklingshemmede inkludering, deltakelse og selvråderett. Av prinsippene FO framholdt var:

Personer med utviklingshemming har krav på reell selvbestemmelse og brukermedvirkning. Til tross for at rettighetene for mennesker med utviklingshemming er vesentlig styrket både nasjonalt og internasjonalt, er det fremdeles en lang vei å gå før alle mennesker med utviklingshemming oppnår reel likestilling, likeverd, medvirkning og deltakelse. Utviklingen de siste årene har gått i gal retning, og vært i strid med målene og det ideologiske grunnlaget for reformen. Blant annet blir det stadig større bofellesskap, ofte i omsorgsghettoer. Stadig flere utviklingshemmede står uten arbeid, både i VTA og i det ordinære arbeidslivet, og flere står uten dagtilbud.

I skolen blir det mer segregering gjennom bruk av atskilte undervisningsformer, som for eksempel enetimer, grupper, klasser og egne skoler. Fremdeles deltar mennesker med utviklingshemming lite i ordinært samfunns- og fritidsliv. Skolen har et klart ansvar for at personer med utviklingshemming blir integrert og får fellesskap med de andre elevene. Individuell plan (IP) og Individuell Opplæringsplan (IOP) skal inneholde mål og tiltak knyttet til dette. Det skal legges til rette for at elever med utviklingshemming er tilknyttet ordinære klasser, og i den grad eleven tas ut av ordinær klasse bør det tilrettelegges for tid sammen med elever uten spesialundervisning. Nærskoleprinsippet og inkludering i ordinære klasser er spesielt viktig for personer som lett blir stemplet og utstøtt.

FO mener det er behov for flere profesjoner inn i skolen. Sammen med Utdanningsforbundet har vi gitt ut brosjyren Tverrfaglig samarbeid i skolen - god og trygg skulekvardag for alle elever". Den viser eksempler på hvordan bruk av miljøterapeuter kan legge til rette for mer læring for alle. FO mener det er et godt argument for at faggrupper, som for eksempel vernepleiere, kan gis undervisningskompetanse dersom de har pedagogisk etterutdanning. Dette er foreslått for barnehagelærere i forskrift om kompetansekrav i skolen.

Personer med utviklingshemming får ofte ikke bestemme selv hvor de skal bo, eller hvordan og hvem de skal bo sammen med. Mange steder er det ventelister for å få bolig, og da må utviklingshemmede ofte si ja til det som tilbys. At utviklingshemmede ikke får mulighet til å bo som andre, eller blir «tvunget» inn i institusjonslignende bofellesskap, er både diskriminerende og segregerende.

Personer med utviklingshemming blir ofte, når de nærmer seg 20 år, også nærmest «tvunget» til å velge uføretrygd. For mange representerer det en fast, lav inntekt som ikke gir grunnlag til, for eksempel, lån til bolig. FO mener at i tillegg til pågående tiltak som presiseringer i Husbankens veileder, dialog mellom kommunene og Husbanken og startlån med lengre avdragstid, må andre virkemidler også tas i bruk. Personer med utviklingshemming må få reelle muligheter til å eie egen bolig.

Vi har de senere årene sett at flere kommuner bygger store omsorgskomplekser der personer med ofte svært ulike bistandsbehov bor. Det kan dreie seg om personer med rus- og/eller psykiske og sosiale vansker, flyktninger og asylsøkere, personer med utviklingshemming og eldre. Mange bofellesskap ligger også i områder som er preget av omsorgsfunksjoner og institusjoner. Begrunnelsen på administrativt nivå er knyttet til «ensomhetsargument» kombinert med hensyn til

«tjenesteyterens arbeidsmiljø», så vel som «økonomi».^[1] Det ser ut til at mange har en oppfatning om at større boligkomplekser motvirker ensomhet. Flere undersøkelser blant personer med utviklingshemning viser at bofellesskap *i seg selv ikke* forhindrer ensomhet. Dette samsvarer med erfaringer som FO-medlemmer i arbeidsfeltet har. Noen brukere kan ikke tenke seg å bo på annen måte, mens andre opplever ensomhet, og må reise langt for å møte venner, selv om de bor i bofellesskap. På samme måte er ikke spredte boliger ensbetydende med ensomhet. Det handler om hvilken bistand mennesker får til å komme seg andre steder og hva slags tilbud kommunen faktisk har, samt muligheter til å være med på aktiviteter.

Det er betydelig mangel på kompetanse i tjenestene for utviklingshemmede. Klarest kommer det fram der det blir gjennomført tiltak med bruk av tvang og makt hvor det blir gitt dispensasjon i over 90 prosent av vedtakene. Vernepleierkompetanse er viktig for å sikre forsvarlige tjenester til personer med utviklingshemning. FO mener at minimum 50 prosent av tjenesteyterne må ha høyskoleutdanning. Skal en dekke kompetansebehovet, må en øke utdanningskapasiteten av vernepleiere.

Statsråd Bent Høie formidlet i sin presentasjon av primærhelsemeldingen torsdag 7. mai at regjeringen skal utrede å lovfeste krav til kjernekompetanse for ulike tjenesteområder. FO mener det bør lovfestes krav om vernepleiefaglig kompetanse i tjenester til personer med utviklingshemning.

^[1] NF-rapport nr. 8/2013 fra Nordlandsforskning «Når livsløp veves sammen med administrative tilfeldigheter. En studie av boligløsninger for mennesker med utviklingshemning.»